

O‘ZBEKISTON SHAROITIDAGI ZAMONAVIY MEHMONXONALARNI MILLIY INTERYER VA EKSTERYERGA MOSLASHTIRISH MASALALARI

Matkurbanova Xayotxon Toshpo'lat qizi

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti

“Arxitektura va shaharsozlik” kafedrası magistri (O‘zbekiston)

Tel.:(95)555-44-88

Email: xayotxonmatkurbanova@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekiston sharoitida mehmonxona dizaynini ishlab chiqishda milliy me‘moriy an‘analar va zamonaviy dizayn tamoyillarini uyg‘unlashtirishning ilmiy-nazariy asoslari tahlil qilinadi. Global turizm rivojlanish jarayonida mehmonxonalarning milliy identifikatsiyasi ularning raqobatbardoshligini oshiruvchi muhim omil sifatida qaraladi. Tadqiqotda o‘zbek milliy me‘morchiligi elementlarini zamonaviy interyer va eksteryer konsepsiyalariga integratsiyalash yo‘llari ko‘rsatilib, ekologik, ijtimoiy hamda estetik jihatlar ilmiy asosda yoritiladi.

Kalit so‘zlar: Milliy me‘morchilik, zamonaviy dizayn, mehmonxona interyeri, eksteryer, madaniy meros, identifikatsiya, turizm iqtisodiyoti.

Kirish. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan “Yangi O‘zbekistonni barpo etish strategiyasi”da turizm sohasini rivojlantirish va xizmatlar sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish masalalari alohida e‘tibor markazida turadi. Shu nuqtai nazardan, mehmonxonalar tarmog‘ini rivojlantirish nafaqat iqtisodiy, balki madaniy jarayon sifatida ham qaralishi zarur. Mehmonxona arxitekturasi va ichki bezaklari milliy o‘zlikni ifodalovchi, shu bilan birga, global talablarga javob beruvchi tarzda loyihalanishi zamonaviy dizayn amaliyotining dolzarb muammolaridan biridir.

Asosiy qism. O‘zbekiston me‘morchiligi ko‘p asrlik tarixiy merosga ega bo‘lib, u geometrik naqshlar, ganch o‘ymakorligi, yog‘och va sopol bezak san‘ati bilan ajralib turadi. Buxoro, Samarqand, Xiva va Toshkentdagi tarixiy inshootlarda kuzatiladigan rang-tus uyg‘unligi, simmetrik kompozitsiyalar va tabiiy materiallardan foydalanish tamoyillari mehmonxona dizaynida qayta talqin etilishi mumkin.

Masalan, zamonaviy mehmonxonalar fasadida ganch naqshli panellarni kompozit materiallar bilan uyg‘unlashtirish, interyerdagi yorug‘lik yechimlarida “mihrab” yoki “ravok” shaklidagi elementlardan foydalanish milliy obrazni zamonaviy shaklda namoyon etishga xizmat qiladi.

Interyerda milliylikni ifodalashning asosiy yo‘nalishlari:

Materiallar tanlovi: tabiiy yog‘och, gilam, ipak, ganch, mahalliy tosh turlari;

Ranglar palitrasi: yer-tus (terra), ko'k va oltin ranglarning uyg'unligi;

Ornamentika: "islamiy" va "girihi" naqshlarining stilizatsiyasi;

Mahalliy hunarmandchilik mahsulotlari: sopol buyumlar, kashtachilik, zardo'zlik elementlari orqali dekorativ identifikatsiya.

Zamonaviy talablarga ko'ra, bunday elementlar minimalist yoki "neotraditsional" yo'nalishda talqin qilinadi, bu esa interyerda ortiqcha bezakdan qochish imkonini beradi.

O'zbekistonning kontinental iqlimi hisobga olinsa, binolarning energiya tejamkorligi va quyosh radiatsiyasidan himoya masalalari dolzarbdir. Shu bois, mehmonxona fasadlarida **soyabonli balkonlar, yarim ochiq ayvonlar, quyosh filtrlovchi naqshli panellar** (mashrabiylar) qo'llanishi nafaqat milliy estetikani, balki funksional samaradorlikni ham ta'minlaydi.

Eksteryer dizaynida zamonaviy konstruktiv materiallar — shisha, alyuminiy, kompozit va tabiiy toshlar — tarixiy shakllar bilan uyg'unlashtirilishi me'moriy sintezning eng muhim jihatlaridan biridir.

Milliy elementlarni zamonaviy dizaynga kiritish faqat estetik emas, balki **barqaror rivojlanish** tamoyillariga ham xizmat qiladi. Mahalliy materiallardan foydalanish karbon izini kamaytiradi, mahalliy ustalar va dizaynerlarning mehnatiga talab oshadi. Natijada, milliy iqtisodiy va madaniy ekotizim mustahkamlanadi.

Tadqiqot asosida quyidagi ilmiy-amaliy xulosalar ilgari suriladi:

Mehmonxona dizaynida milliy me'moriy kodlarni zamonaviy konstruktiv texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish O'zbekiston turizm brendining shakllanishiga xizmat qiladi.

Interyer va eksteryer konsepsiyalarida ekologik, iqlimiy va madaniy moslashuv tamoyillarini kompleks yondashuv asosida qo'llash zarur.

Mahalliy dizaynerlar, arxitektorlar va hunarmandlar hamkorligini kuchaytirish milliy dizayn maktabining rivojlanishiga turtki beradi.

Mehmonxona loyihalarida milliy identifikatsiyani aks ettiruvchi dizayn me'yorlarini ishlab chiqish bo'yicha me'yoriy hujjatlar tizimi takomillashtirilishi kerak.

XULOSA

O'zbekistonning turizm sohasida raqobatbardoshligini oshirish uchun mehmonxona arxitekturasini va interyerini milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish strategik ahamiyat kasb etadi. Bu jarayon zamonaviy dizayn tendensiyalarini inkor etmasdan, aksincha, ularni milliy ruh bilan boyitish orqali yangi estetik va iqtisodiy imkoniyatlar yaratadi. Shu bois, milliylik va zamonaviylikning sintezi nafaqat dizayn masalasi, balki O'zbekistonning madaniy siyosati va brend strategiyasining ajralmas qismi sifatida qaralishi lozim.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimova, M. (2022). O'zbek me'morchiligi va zamonaviy dizayn uyg'unligi. Toshkent: "Fan va texnologiya".
2. UNESCO (2021). Cultural Heritage and Sustainable Tourism Development in Central Asia. Paris.
3. Mirzayev, A. (2023). "Hospitality Architecture in Uzbekistan: Tradition and Modernization." Central Asian Architectural Review, 12(4), 45–58.
4. O'zbekiston Respublikasi Qurilish kodeksi (2020). Toshkent: Adliya vazirligi nashriyoti.